

KLUB HEBRAJSKI

CHANUKA

Słowniczek chanukowy

מילון לחנוכה

klub
hebrajski

SPIIS TREŚCI

- 1 Chanuka
- 2 Cud chanukowy
- 4 Chanukija
- 5 Menora czy chanukija?
- 6 Sewiwon (drejdel)
- 7 Zwyczaje i gry chanukowe
- 8 Sufganijot (ponczkes)
- 9 Chanuka sameach
- 10 Al Ha-Nisim
- 11 Zdania po hebrajsku
- 13 Wymowa i alfabet hebrajski

Ten **darmowy ebook** zawiera informacje o Chanuce (opis i wyjaśnienie terminów oraz zwyczajów). Jeśli chcesz docenić wysiłek włożony w jego stworzenie, możesz postawić nam kawę na www.buycoffee.to/klubhebrajski.

Jeśli chcesz lepiej się komunikować po hebrajsku, zrozumieć jego działanie i teksty lub filmy w tym języku, możesz zapisać się na [kursy językowe](#) prowadzone przez Klub Hebrajski.

Więcej ciekawostek o języku i kulturze żydowskiej znajdziecie w social mediach i na stronie Klubu Hebrajskiego:

CHANUKA

חנוכה

Nazwa i inne określenia:

- Hebrajska nazwa: חנוכה (czyt. Chanuka).
- Słowo to znaczy dosłownie 'poświęcenie'.
- W wymowie aszkenazyjskiej i w jidysz: Chanuke, Chanike.
- Znane również jako 'Święto Świąteł' (hebr. חג האורים – Chag ha-Urim), 'Święto Poświęcenia'.

Znaczenie:

- Upamiętnia ponowne poświęcenie Świątyni Jerozolimskiej (hebr. בית המקדש – Bejt ha-Mikdasz, 'dom świętości').

Czas i trwanie:

- Obchodzone od 25 dnia miesiąca kislew. Trwa osiem dni.

Symbolika święta:

- Ośmiodniowe świętowanie upamiętnia długość trwania cudu z oliwą.

Dodatkowe znaczenie w języku hebrajskim:

- Współczesny hebrajski: słowo חנוכה może również oznaczać inaugurację lub rozpoczęcie, np. roku szkolnego.
- Rdzeń ח-נ-ח ma semantyczny związek z edukacją (edukacja po hebrajsku to חינוך, czyt. chinuch).

CUD CHANUKOWY

נס חנוכה

Historia i pochodzenie:

- Genezą Chanuki są zdarzenia z II w. p.n.e., mianowicie powstanie Machabeuszów. Hellenistyczny władca seleucydzki Antioch IV zakazał Żydom praktyk judaizmu i w ramach tego m.in. postawił w Świątyni posąg Zeusa. Doprowadziło to do narodowowyzwoleńczego powstania pod wodzą Matatiasza z rodu Hasmoneuszy. Po trzech latach, 25 dnia miesiąca kislew w roku 165/164 p.n.e., jego następcy, Judzie Machabeuszowi, udało się wyzwolić Jerozolimę i odnowić kult świątynny.

Cud chanukowy – נס חנוכה (czyt. nes chanuka):

- Powstańcy żydowscy mieli tylko jeden dzbanek oliwy niezbędnej do podtrzymania tzw. **wiecznego światła** (hebr. תמיד נר czyt. ner tamid), która mogłaby wystarczyć na co najwyżej jeden dzień. Miał się jednak dokonać cud i oliwy wystarczało na aż 8 dni, co upamiętnia czas trwania święta Chanuka i cały jego zamysł. To zdarzenie nosi również nazwę נס פך השמן (nes pach ha-szemen), czyli ‘cud dzbanu oliwy’.

CHANUKIJA

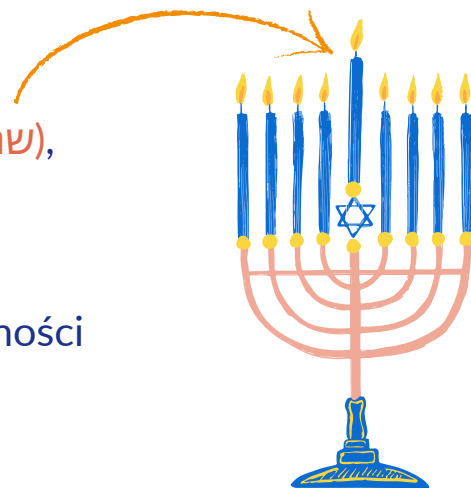
חנוכייה

Chanukija – חנוכייה (czyt. chanukija)

- Dziewięcioramienny świecznik, zwany **chanukija** (חנוכייה).
- Osiem ramion symbolizuje osiem dni cudu z oliwą w Świątyni Jerozolimskiej.

Szamasz – שמש (czyt. szamasz)

- Dziewiąte ramię chanukiji to **szamasz** (hebr. שמש), wyróżniona i często podwyższona świeca.
- Szamasz służy do zapalania innych świec.
- Świece zapala się każdego dnia święta, w kolejności od prawej do lewej.

Umieszczenie świecznika:

- Chanukija umieszczana jest przy drzwiach lub w oknie domu. Jest wystawiana na widok publiczny.

Ciekawostki:

- Występują różne wersje chanukiji, od tradycyjnych po bardzo pomysłowe.
- Tradycyjnie to kobiety zapalają świece chanukowe.
- Ogień pochodzący z chanukiji upamiętnia cud chanukowy, dlatego nie może być wykorzystywany do innych celów.

MENORA CZY CHANUKIJA?

Słowo 'menora' (מנורה) w języku hebrajskim dosłownie oznacza 'lampę' lub 'świecznik'. Jest to słowo pochodzenia semickiego, wywodzące się z rdzenia מ-נ-ו, który odnosi się do ognia lub światła.

W kontekście judaizmu, menora (po hebrajsku z przyimkiem określonym 'ha': ha-menora הַמְנוֹרָה) odnosi się konkretnie do siedmioramiennego świecznika, który był jednym z głównych symboli używanych w Świątyni Jerozolimskiej.

Ciekawostka związana z nazwą chanukiji: W języku hebrajskim, chanukija to rodzaj świecznika, czyli można powiedzieć, że chanukija po hebrajsku to szczególna menora. Samo słowo chanukija חנוכיה zostało wprowadzone do hebrajskiego dopiero pod koniec XIX wieku przez Chemdę Ben-Jehudę, żonę Eliezera Ben-Jehudy.

W księgach prawa żydowskiego można się spotkać z nazwą מְנוֹרַת חֲנוּכָּה (czyt. menorat chanuka), czyli "lampa / menora chanukowa", a w skrócie nawet מְנוֹרָה (czyt. menora).

chanukija
חנוכייה

menora
מנורה

SEWIWON

סביבון

Jest to **święteczny bączek**, który służy do tradycyjnej zabawy chanukowej i stanowi jeden z symboli tego święta. W Europie i USA jest szerzej znany pod jidyszową nazwą **dreidel** (jid. דריידל, czyt. drejdl). Oba słowa wiążą się z kręceniem się: w jidysz 'kręcić się' to דרייען (drejen), a **po hebrajsku** 'kręcił się' to סובב (sowew).

Na każdej ścianie bączka napisana jest jedna hebrajska litera: nun (נ), gimel (ג), hej (ה) i szin (ש), a są to pierwsze litery zdania: '**nes gadol haja szam**' = נס גדול היה שם ('**cud wielki był tam**'). Natomiast w Ziemi Izraela zamiast 'tam' pisze się פה (po) 'tutaj', i z godnie z tym ostatnią literą jest pej (פ). Celem gry w drejbla jest zatem uczyć i przypominać dzieciom o wielkim cudzie, któremu poświęcone są dni Chanuki.

נס גדול היה שם
nes gadol haja szam

ZWYCZAJE I GRY CHANUKOWE

Tradycyjnie w drejdl / swiwon grają dzieci (ale dorośli też mogą). Podczas gry trzeba zakręcić tym bączkiem, a to co wypadnie decyduje o tym, czy się zatrzymuje czy oddaje odpowiednią ilość żetonów lub cukierków (np. litera ג na potrzeby gry oznacza גאנץ ganc jid. 'wszystko', a więc że ktoś bierze całą pulę).

Innym zwyczajem chanukowym jest dawanie dzieciom w prezencie tak zwanego **chanuka gelt** (jid. חנוכה געלט, hebr. דמי חנוכה, czyt. dmei chanuka), czyli czekoladowych monet w sreberku. Co więcej, dzieciom można dawać prawdziwe pieniądze, żeby nauczyć ich odpowiedzialności (dzieci same muszą zdecydować na co je powinny wydać). Jest też późniejsza tradycja dawania chanukowych **prezentów** (hebr. מתנות, czyt. matanot).

SUFGANIJOT

סופגניות

Sufganijot סופגניה (l.poj – sufganija)

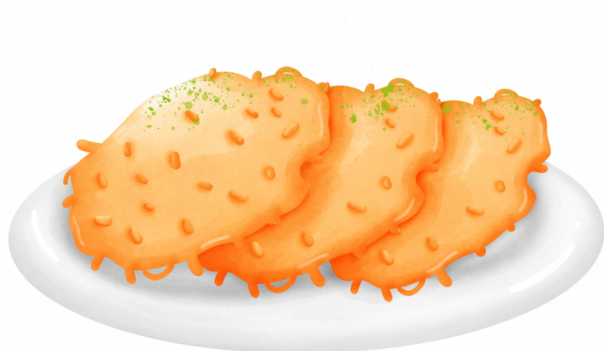
- ...to słodkie ciastka podobne do pączków, tradycyjnie jedzone w okresie Chanuki. Są popularne zarówno w Izraelu, jak i w diaspory żydowskiej.
- W odróżnieniu od europejskich pączków, sufganijot są nadziewane od góry, najczęściej konfiturą.

Pochodzenie nazwy:

- Nazwa 'sufganijot' pochodzi od rdzenia semickiego ג-פ-ס, który ma związek semantyczny z absorbowaniem lub wsiąkaniem (w tym przypadku tłuszczu).

Znaczenie tłustych potraw:

- Jako potrawa smażona na oleju (hebr. שמן – szemen), sufganijot są charakterystyczną potrawą Chanuki, symbolizującą oliwę świątynną.
- Innym popularnym tłustym daniem chanukowym są latkes (jid. לאטקעס, hebr. לטקס) – rodzaj żydowskich placków ziemniaczanych, także smażonych na oleju.

latkes
לטקס

sufganijot
סופגניות

CHANUKA SAMEACH

חנוכה שמח

Pozdrowienie Chanukowe:

- 'Chag Chanuka Sameach' (חג חנוכה שמח) to pozdrowienie używane w okresie Chanuki, co oznacza dosłownie 'Szczęśliwego Świąta Chanuki'.

Struktura Językowa:

- Wyrażenie tworzy tzw. smichut (połączenie dopełniaczowe dwóch rzeczowników/status constructus), gdzie 'חג חנוכה' (święto + Chanuka) oznacza 'Święto Chanuki'.
- Przymiotnik 'שמח' (szczęśliwy/radosny/wesoły) zgodnie z gramatyką hebrajską odnosi się do חג (chag) 'święto' w rodz. męskim, dlatego też jest rodzaju męskiego.

Zwyczaje językowe:

- Część tradycji uważa, że nie powinno się używać słowa חג (chag, 'święto'), gdyż nie jest to ściśle święto takie jak Pesach, Szawuot oraz Sukot i mówią tylko חנוכה שמח / Chanuka Sameach, czyli 'Wesołej Chanuki'.
- W tym wyrażeniu również używa się שמח (sameach) w rodz. męskim, mimo że 'Chanuka' jest rodzaju żeńskiego. Dlaczego zatem nie שמחה (smecha, wesoła)? Ze względu na domyślną obecność słowa 'חג' (chag, święto) na początku wyrażenia.

AL HA-NISIM

על הנסים

'Al ha-Nisim' (על הנסים)

- ...to specjalny dodatek do modlitwy odmawiany podczas Chanuki (a także Purim).
- Jest dodawany do Amidy (עמידה), czyli głównej codziennej modlitwy żydowskiej.
- Również dołączany jest do Birkat Ha-Mazon (ברכת המזון), czyli błogosławieństwa po posiłku.

Treść i znaczenie

- Chanukowe 'Al ha-Nisim' to modlitwa dziękczynna, która podkreśla rolę Boga w wyzwoleniu Świątyni Jerozolimskiej i cudzie oliwnym. W modlitwie streszczona jest częściowo geneza święta Chanuki.

ZDANIA PO HEBRAJSKU!

מתחילים לחגוג חנוכה בעשרים וחמישה בכסלו

(matchilim lachgog chanuka be-esrim we-chamisza be-kislew)

Chanukę zaczyna się świętować 25-ego dnia miesiąca Kislew.

כל ערב חנוכה מדליקים נר אחד

(kol erew chanuka madlikim ner echad)

Każdego wieczoru chanukowego zapala się jedną świecę.

לפני הרבה שנים בבית המקדש היה נס גדול קשור לכד שמן

(lifnej harbe szanim be-wejt ha-mikdasz haja

nes gadol kaszur le-chad szemen)

Wiele lat temu w Świątyni Jerozolimskiej doszło

do cudu związanego z dzbankiem oliwy.

ZDANIA PO HEBRAJSKU!

המכבים ניצחו את היוונים ושחררו את בית המקדש

(ha-makabim nicchu et ha-jawanim we-szichreru et bejt ha-mikdasz)

Machabeusze pokonali Greków i wyzwolili Świątynię Jerozolimską

לחנוכיה יש שמונה זרועות וזרוע אחת

נוספת וקוראים לה שמש

(la-chanukija jesz szmone zroot we-zroa achat nosefet: szamasz)

Chanukija ma osiem ramion i jedno dodatkowe ramię: szamasz)

סופגניות שמנות הן סמל לשמן בבית המקדש

(sufganijot szmenot hen semel le-szemen be-wejt ha-mikdasz)

Tłuste pączki to symbol tłuszczu w Świątyni Jerozolimskiej

WYMOWA I ALFABET

- W nawiasach, obok słów po hebrajsku, znajdziecie zapis wymowy transliterowaną na polskie litery, np.:
 - **(w)** czytamy jak w słowie *woda*
 - **(c)** czytamy jak w słowie *cylinder*
 - **(j)** czytamy jak w słowie *jama*
- Na końcu znajdziecie alfabet hebrajski wraz z wymową, jednak już na wstępie warto wspomnieć o kilku różnicach w wymowie hebrajskiej i polskiej:
 - **(h)** to słabe h, jak w angielskim, może być nieme
 - **(ch)** to twarde h, czyli charczące, języczkowe /χ/
 - **(r)** też charczące, jak francuskie języczkowe /ʁ/, ale zwykłe /r/, takie jak w polskim, też powinno być zrozumiałe
- Wszystkie samogłoski czytamy podobnie jak w polskim.

ו	ה	ד	ג	ב	א
WAW	HEJ	DALET	GIMEL	BET	ALEF
ל	כ	י	ט	ח	ז
LAMED	KAF	JOD	TET	CHET	ZAJIN
פ	ע	ס	נ	מ	
PEJ	AJIN	SAMECH	NUN	MEM	
ת	ש	ר	ק	צ	
TAW	SZIN	REJSZ	KOF	CADI	

PRZYGOTOWANE PRZEZ:

KLUB HEBRAJSKI

SZKOŁA JĘZYKA HEBRAJSKIEGO

Treść: Aleksander Sikorski, Paweł Chról

Skład: Maria Bolek

klub.hebrajski.edu@gmail.com

[@klub_hebrajski](https://www.instagram.com/@klub_hebrajski)

[@KlubHebrajski](https://www.facebook.com/@KlubHebrajski)

www.klubhebrajski.pl